

ԲԱԶՄԱՎԷՊ

Է. ՏԱՐԻ. ԹԻԻ 24.

1849

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 15.

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ՅԱԴԱԳՍ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՊԱՐՏՈՒՅ

ԳԼՈՒԽ Է.

Սարգսս Վրայ աղէկ համարձուէ :

ՍԱՐԴԱՆՑ մէջ անոնց վրայնայինք ուշադրութեամբ՝ որ իրենց անձանցը վրայ ցուցնելով մարդկային բնութեան բարոյական մեծութիւնը՝ կը սորվեցնեն մեզի թէ ինչ ըլլալու պէտք է փափաքինք : Համբաւի կողմանէ չենք կրնար անոնց հասնիլ, բայց անիկայ բան մը չէ . միշտ կրնանք հասնիլ անոնց՝ ներքին ազնուութեամբ, այսինքն ազնուական զգացմանց մէջ զմեզ կըրթելով, բաւական է որ մէյմէկ հրէշ կամ ցուցանք՝ մէյմէկ ողորմելի մարդիկ լըլանք . բաւական է որ մեր կեանքը խելացի կերպով անցընենք, ու տղայութենէ քիչ մը վեր անցնինք :

Երբոր մեր աչքովը տեսնելով, և

կամ պատմութեանց մէջ կարդալով մարդկային աղքիս ըրած այնչափ գէշութիւնները՝ փորձութիւն գայ մեզի որ մարդկութիւնը արհամարհենք, դարձնենք մտքերնիս այն պատկառելի մարդկանց վրայ որ նոյն պատմութեանց մէջ կը փայլին : Պայրեն որ բնութեամբ նեղսիրտ էր, բայց միանգամայն վեհանձն, կ'ըսէր ինծի՝ թէ ես աս հնարքով միայն կրցեր եմ մարդատեցութենէն ազատիլ . — « Բաշին մեծ մարդն » որ մտքիս առջեւ կ'ելլէ՝ միշտ Սովսէս մարգարէն է, կ'ըսէր ինծի . Սովսէս՝ որ այնպիսի խեղճութեան մէջ թաղուած ազգ մը կը կանգնէ, կուսպաշտութեան ու գերութեան անտարբար

„ Թե՛նէն կ'ազատէ , օրէնք մը կուտայ
 „ անոր՝ որ իմաստութեամբ լեցուն է ,
 „ և զարմանալի կապ մըն է նահապե-
 „ տաց հաւատքին ու քաղաքականու-
 „ թեան ատենի հաւատքին , այսինքն
 „ աւետարանին մէջ : Ս'ովսէսի առա-
 „ քինութիւններովն ու դրած կարգե-
 „ րովն է որ Մտուծոյ նախախնամու-
 „ թիւնը այն ազգին մէջ հանեց մեծա-
 „ մեծ քաղաքադէտ մարդիկ , քաջ զօ-
 „ րավարներ , ընտիր քաղաքացիներ ,
 „ այնպիսի սրբակաց անձինք որ արդա-
 „ րութեան սիրովը վառուած՝ հրաւի-
 „ րուեցան մարդարէանալու ամբարտա-
 „ ւանից ու կեղծաւորաց կործանումը ,
 „ և ամենայն ազգաց ապագայ քաղա-
 „ քականութիւնը : Ս'էկ քանի մեծա-
 „ մեծ մարդկանց վրայ , մանաւանդ իմ
 „ Ս'ովսէսիս վրայ մտածելով , կ'ըսէր
 „ Պայրըն , տաք սրտով կը կրկնեմ միշտ
 „ Տանթէին այն վըսեմ տողը .

Զնոսա տեսեալ՝ յիմումս անձին փրքանամ .

„ ու նորէն համարում կ'առնեմ՝ աս ա-
 „ դամային մարմնոյս և ասոր մէջի ոգւոյն
 „ վրայ » :

Ս'յն անգղիացի գերազանց բանա-
 ստեղծին աս խօսքերը այնպէս տպաւո-
 րուեցան մնացին մտքիս մէջ որ ջնջուե-
 լիք չունին , և կը խոստովանիմ որ շատ
 անգամ երբոր մարդատեցութեան գար-
 շելի փորձութիւնը վրաս յարձրկեր է՝
 իրեն պէս մտածելով մեծ օգուտ տեսեր
 եմ :

Ս'յն մեծանձն մարդիկն որ ատենով
 եղեր են և հիմայ ալ կը գտնուին՝ բա-
 ւական են յանդիմանելու զանոնք որ
 ցած կարծիքներ ունին մարդու բնու-
 թեանը վրայ : Վանինքը եղած են
 խիստ հին ատենները , քանինքը եղած
 են Հռովմայեցոց ժամանակները , քա-
 նինքը եղած են միջին դարու բարբա-
 րոտութեան և հիմակուան քաղաքակա-
 նութեան ատենները : Մ'ըզին ճմար-
 տութեան համար նահատակուող մար-
 տիրոսներ , ասդիս նեղելոց բարերար-
 ներ , մէկալ ղին ամենամեծ փիլիսո-
 փայութեամբ զարդարուած ու բոցա-

վառ սիրով զարմանալի եղած՝ եկեղե-
 ցոյ վարդապետներ , ամէն ղին քաջա-
 սիրտ զօրավարներ , արդարութեան
 պաշտպաններ , գիտութեանց նորոգիչ-
 ներ , իմաստուն բանաստեղծներ , իմաս-
 տուն ուսումնականներ , իմաստուն ա-
 րուստագէտներ :

Ս'ւ չկարծենք թէ ժամանակով մեզ-
 մէ շատ հեռու ըլլալուն և կամաստի-
 ճանով մեզմէ շատ բարձր ըլլալուն հա-
 մար՝ այն մարդիկը մեզմէ տարբեր ե-
 ղած են տեսակաւ : Ս'է . բնութեան
 կողմանէ՝ մեզմէ վեր մէյմէկ կիսաս-
 տուածներ չէին : Իրենք ալ կանանցա-
 ծին մարդիկ էին մեզի պէս . իրենք ալ
 ցաւ քաշեցին՝ արցունք թափեցին՝ մեզի
 պէս , իրենք ալ մեզի պէս հարկադրե-
 ցան չար յօժարութեանց դէմ կռուե-
 լու , երբեմն իրենք իրենցմէ ամբնալու ,
 և իրենք իրենց յաղթելու համար աշ-
 խատելու :

Ս'յլ և այլ ազգաց պատմութեանցը
 և ուրիշ յիշատակարանաց մէջ՝ աշխար-
 հիս վրայ երևցած գերազանց անձինք-
 ներուն մէկ քանին միայն յիշուած են :
 Հազարաւոր բիւրաւոր մարդիկ կան
 ամէն ատեն որ առանց անուանի ըլլա-
 լու՝ իրենց խելքին պտուղներովն ու
 լաւ գործքերովը պատիւ կ'ընեն մարդ-
 կութեան , այն եղբայրութեանն որ ու-
 նին ամէն աղէկ մարդկանց հետ , այն
 եղբայրութեանն որ ունին՝ նորէն ըսեմ՝
 Մտուծոյ հետ :

Վարի մարդկանց ազնուութիւնն ու
 շատուորութիւնը յիշելը խաբուիլ չէ ,
 և ոչ ալ անխելք ու չարասիրտ մարդիկ
 ամենեւին չկան ըսելով՝ մարդկային բնու-
 թեան միայն աղէկ կողմը նայիլ է : Ս'ա-
 րասիրտ ու անխելք մարդիկ շատ կան ,
 իրաւ է . բայց իմ խօսքս անոր վրայ է
 թէ մարդս կրնայ խելքով զարմանալի
 ըլլալ , կրնայ չաւրուիլ , մանաւանդ թէ
 կրնայ ամէն ժամանակ , ամէն աստի-
 ճանի կրթութեան մէջ , ամէն տեսակ
 վիճակի մէջ ազնուանալ մեծամեծ ա-
 ռաքինութիւններով , — և աս բանե-
 րուս համար իրաւամբ կրնայ պահան-
 ջել որ ինչ և իցէ մտաւոր արարած ա-

դէկ համարումն ունենայ իր բնութեանը վրայ :

Երբոր իրեն պէտք եղած համարումն ունենանք մարդուս վրան , երբոր տեսնենք թէ անդադար դէպ 'ի անսահման կատարելութեան կը դիմէ , երբոր կը տեսնենք որ մարդս աւելի իմանալի և անմահական կենաց համար եղած է քան թէ աս քանի մը օրուան կենաց համար՝ ուր բուսոց և կենդանեաց պէս նիւթական աշխարհիս օրինացը տակը կապուած կ'երևնայ , — երբոր կը տեսնենք որ գէթ կրնայ անասնոց խումբէն դուրս ելլել ու ըսել , “ Եւ ձեզմէ ալ ու չորս դիս եղած ամէն երկրաւոր բաներէն ալ վեր եմ , ” — կ'իմանանք որ սրտերնիս կը սկսի նետել , ու մարդկային բնութեան վրայ սէր կը կապենք : Ենչուան իր խեղճութիւններն ալ , ինչուան իր մոլորութիւններն ալ աւելի գութերնիս կը շարժեն վրան՝ մտածելով որ ինչ սքանչելի արարած է : Երբունք որ արարածոց թագաւորը ինքզինքը անարգեր է . կը ջանանք կ'աշխատինք երբեմն որ գգուշութեամբ պարտկենք իր պակասութիւնները , երբեմն ձեռքերնիս կ'երկընցընենք ու ցելին դուրս կը հանենք զինքն որ նորէն հասնի ան բարձրութեանը ուսկից որ ընկեր է . կը ցնծանք ուրախութեամբ ամէն անգամ որ կը տեսնենք թէ ինչպէս իր մեծութիւնը միտքը բերելով՝ անյաղթելի քաջութեամբ կը պատերազմի ցաւոց և նախատանաց դէմ , կը յաղթէ նաև ամենամեծ դժուարութիւններուն , և կամքին բոլոր ամենազօր ուժովը կը մօտենայ իր աստուածային գաղափարին :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պետերգայ Վանից նկարագրութիւն
Լճէկ Արդապետի յիշարեանց՝ Ժափանի
Երկրագնաց :

ԲԱՋՄԱՎԷՊ օրագրիս բարեսէր ջանքը և դիտմունքը որչափ հաճոյ և սիրելի ըլլալը բարեսէր և աննախանձ անձանց՝ սկսան վկայել մեր ցանկալի հայաստան աշխարհին նուիրական քարերն ալ . կանգուն և կիսականգուն սրբազան շինուածոց մէջէն խորին հաւաքաձայն արձագանգ մը լսուեցաւ Պետրական ծովածոցուն հայաբնակ կիտին վրայ . և սրբազնագոյն յիշարեանց թի տաճարէն և հայրենաւանդ դիւանէն անցած՝ մտերմական և բանասիրական ջանից արգասիք ընծայուեցան մեզի : Պետրոսեան Պօղոս վարդապետին հայրենական և ուսումնասէր եռանդը՝ օրինակ և յորդոր եղած է Երմիածին երթալէն վերջը՝ տեղւոյն միաբանիցը , ինչպէս բանասէր Լճէկ Արդապետի յիշարեանց , Յովհաննէս Արդապետի Երչարունոյ , Արդան Արդապետի () ձեռքով . որոնք մեր աշխարհին զանազան կողմերը պտըտելով՝ աշխարհագրական տեղեկութիւններ գրել են , և նոյն Պետրոսեան Պօղոս վարդապետին յանձներ են , որ իր համաջան բանասէր պարօն Սերովէ եղբօրը ձեռք մեզի հասուց , և մենք յօժարութեամբ կը հրատարակեմք Բազմավիպիս մէջ , ինչպէս որ մասնաւոր փափագանօք ալ կը խնդրէ բերդողաբան ազնիւ յիշարեանց Լճէկ վարդապետը , որուն ըրած գեղեցիկ նկարագրութիւնը Պետրգայ վանից և սահմանակից տեղեաց՝ օրագրիս մէջ հանդիպած սխալը ուղղելով , ահա կը գնեմք հոս . ուրիշ տեղի թողլով նոյն Պետրգայ վանից և